

I.

Simonovits Borbála, az ELTE PPK adjunktusa 2019. május 10-én azzal a kéréssel fordult a Társaság a Szabadságjogokért Egyesülethez, hogy foglaljon állást a következő kérdésben:

“Ha egy egyszerű kérdést [a kutató] emailben megfogalmaz (pl. új városba költözik egy család, és építkezéssel, vagy óvodai férőhellyel kapcsolatos kérdést tesz fel egy tetszőleges magyarországi közigazgatási szervnek, pl. települési önkormányzatnak, nagy számban $N \approx 3000$) az jogszabályellenes-e a TASZ álláspontja szerint?”

A mellékelten megküldött dokumentumból kiderül, hogy a kutatás során az email-es megkereséseket a kutató álnéven küldené, egy részüket kisebbség(ek) tagjai által gyakran viselt, másik részét pedig jellemzően a többségi társadalom tagjai által viselt nevek használatával. Kiderül az is, hogy a megkeresésre adott válaszok tartalmazhatják az közigazgatási szervek nevében eljáró tisztviselő nevét.

Az állásfoglalásra az ELTE PPK Kari Etikai Bizottsága előtti felhasználás céljából van szükség.

II.

A kérdés megválaszolása előtt szükségesnek látjuk leírni hogy álláspontunk miért lehet releváns az Etikai Bizottság előtti felhasználáskor.

A feltett kérdést információszabadság-kérdésként azonosítjuk. A helyi általános tudnivalókról érdeklődő megkeresések a magyar jogrend szerint valójában közérdekű adatigénylések -- függetlenül attól, hogy a megkeresés hivatkozik-e erre a tényre. A Társaság a Szabadságjogokért az elmúlt huszonöt évben az információs szabadságjogok, és azon belül is a közérdekű adatigénylések jogi környezetében, annak gyakorlatában nagy gyakorlatra tett szert. Több száz esetben perelt saját nevében, vagy nyújtott jogi képviselést közérdekű adatigényléssel kapcsolatos perekben, amelyekkel jelentős részben hozzá is járult e jogterület alakításához és megszilárdításához is. Évente százas nagyságrendben nyújt jogi tanácsot témába vágó kérdésben újságírók, tudományos kutatók és más jogkereső polgárok számára. Információszabadság témában a TASZ véleményét mértékadónak tekintik. Munkatársai közül többen az információszabadság jogterületét is felölölő alkotmányjogot tanítanak az ELTE

Állam- és Jogtudományi Karán. Az e véleményt megfogalmazó Szabó Máté 2011-ben információs szabadságjogok témájában szerzett PhD fokozatot állam- és jogtudományokban.

III.

Álláspontunk szerint az álnéven előterjesztett adatigénylés nem jogszabályellenes. A közfeladatot ellátó szerv nevében válaszoló személy nevének, beosztásának, és ezzel összefüggésben álló más személyes adatának a kezelése ugyancsak nem jogellenes.

IV.

A kutatás során feltenni tervezett kérdések a magyar jogrendszerben közérdekű adatokra kérdeznek rá. Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. éi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) értelmező rendelkezése szerint:

közérdekű adat: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő és tevékenységére vonatkozó vagy közfeladatának ellátásával összefüggésben keletkezett, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől.

A közigazgatási szervek állami, önkormányzati feladatot, ezért közfeladatot ellátó szervek, ezért minden olyan információkérés, amely nem személyes adatra (meghatározott természetes személyre vonatkozó adatra) kérdez rá, az közérdekű adatot igényel.

26. § (1) Az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervnek vagy személynek (a továbbiakban együtt: közfeladatot ellátó szerv) lehetővé kell tennie, hogy a kezelésében lévő közérdekű adatot és közérdekből nyilvános adatot - az e törvényben meghatározott kivételekkel - erre irányuló igény alapján bárki megismerhesse.

Az Infotv. 28. § (1) bekezdése szerint a közérdekű adat megismerése iránt szóban, írásban vagy elektronikus úton bárki igényt nyújthat be.

Ebből, valamint az Alkotmánybíróság információszabadsággal kapcsolatos gyakorlatából kiderül, hogy a közérdekű adat megismerésének semmilyen érintettség vagy érdek nem feltétele. „Nem a polgárnak kell az információszerzéshez érdekeltségét igazolnia, hanem a köz szolgálatára rendelt szervnek kell indokolnia – törvényi okok fennállását bizonyítva – az

igényelt információ esetleges megtagadását.” [32/1992. (V. 29.) AB határozat] „Az Avtv. nem tartalmaz olyan korlátozó rendelkezést, amely a közérdekű adatok megismerését célhoz kötötté teszi. Ezáltal a szabályozás megengedi azt is, hogy a kérelmező ne csupán közérdekből, hanem pl. saját jogos érdekei érvényesítése, vagy csoportérdek megvalósítása céljából kezdeményezze a közérdekű adat megismerését. Az Avtv. szerint a közérdekű adatot kezelő szerv nem jogosult az adatkérés céljának vizsgálatára sem.” [19/1995. (III. 28.) AB határozat]

Ebből következően a közfeladatot ellátó szervek nem is vizsgálhatják, hogy az adatigénylő olyan személy-e aki jogosult ilyen igényt előterjeszteni, hiszen arra bárki jogosult. Az adatigénylő személyének azonosítását lehetővé tevő adatok kezelését a törvény kizárólag az Infotv. 28. § (2) bekezdésében meghatározott célok érdekében teszi lehetővé. A törvény itt arról rendelkezik, hogy - törvény eltérő rendelkezése hiányában - az adatigénylő személyes adatai csak annyiban kezelhetők, amennyiben az az igény teljesítéséhez, annak megállapításához, hogy az igénylő ismételten nyújtja-e be ugyanazt az adatigénylést ugyanannak a közfeladatot ellátó szervnek, illetve az igény teljesítéséért megállapított költségtérítés megfizetéséhez szükséges. Amit e célok megvalósulnak, az igénylő személyes adatainak kezelését nem is szabad folytatni: az adatokat haladéktalanul törölni köteles a közfeladatot ellátó szerv.

Tekintettel arra, hogy az igény teljesítéséhez a feladó emailcíme szükséges csak, és a kutató nem kíván már megválaszolt adatigényléseket ismételten elküldeni ugyanazon közigazgatási szerveknek, valamint nem kíván költségtérítés ellenében kiadott közérdekű adatokat megszerezni, az e rendelkezésben felmerült adatkezelési célok nem indokolják, hogy az adatigénylő valós identitása jelenjen meg az adatigénylésben, valamint hogy személyazonosító adatait a közfeladatot ellátó szerv kezelje.

Az anonim adatigénylésekkel kapcsolatban a törvény tartalmaz egy további rendelkezést is. Az Infotv. 29. § (1b) bekezdése szerint

“Az adatigénylésnek az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv nem köteles eleget tenni, ha az igénylő nem adja meg nevét, nem természetes személy igénylő esetén megnevezését, valamint azt az elérhetőséget, amelyen számára az adatigényléssel kapcsolatos bármely tájékoztatás és értesítés megadható.”

E rendelkezés nem teszi jogellenessé a valós nevét meg nem adó igénylő adatigénylését, hanem azt jelenti, hogy nem jogellenes, ha arra nem válaszol a közfeladatot ellátó szerv. Az anonim adatigényléseket a közfeladatot ellátó szerv nem köteles teljesíteni. Ebből azonban érvényesen nem vonható le az a következtetés, hogy akár az anonimitás, akár a pszeudonimitás használata jogszabályellenes lenne. A közfeladatot ellátó szerv nem is jogosult utánajárni az adatigénylő valós identitásának.

Ezt az értelmezést támasztja alá, hogy az anonim vagy pszeudonim adatigénylés lehetősége annak garanciája, hogy a közérdekű adatot igénylő személy mindenféle – akár megalapozott, akár nem megalapozott – retorziótól való félelem nélkül léphessen fel. Az anonim adatigénylés lehetőségének a megszüntetése elsősorban a vidéki helyi sajtót tántorítaná el attól, hogy a helyi hatalom számára érzékeny ügyeket feltárja, de ugyanez a hatás az országos sajtó esetében sem lenne kizárt, illetve magánszemélyek helyi ügyeinek intézése közben is komoly akadályt jelentene. A fentiekhez hasonlóan értelmezi a pszeudoním adatigényléseket például az angol Information Commissioner, aki a következőképpen foglalt ugyanerről állást (az idézetben az FOIA az információs szabadság törvényt jelöli)¹:

9 Are requests submitted under obvious pseudonyms automatically vexatious?

The FOIA requires requesters to make requests for information in writing and to state their name and an address for correspondence. Technically, a request submitted using a pseudonym is not a proper request and could be refused on that ground. However, the FOIA does not allow public authorities to enquire into the circumstances of the requester or to ask for information to verify identities. Unless the public authority knows that the requester has used a pseudonym, it will be difficult to refuse a request on that ground.

A better starting point is the assumption built into the FOIA that public authorities must generally ignore the identity and circumstances of the requester and must consider any release of information as if it were a release to the world at large. This approach recognises that although requesters cannot gain any advantage by using a pseudonym, they may have reasons for not wishing to draw attention to themselves by using the names under which they are normally known.

Although a public authority may not consider a request as vexatious simply because the requester uses an obvious pseudonym, it may be prompted by the use of the pseudonym to consider whether the request is vexatious. For example, it may be appropriate for a public authority to take account of whether it has good reason to suspect that a requester is using a pseudonym deliberately to avoid the link between the current request and previous behaviour or requests made to other authorities as one factor to determine whether the request is vexatious.

However, a public authority should not base any decisions as to disclosure on the name supplied by the requester (unless the requester is making a subject access request - a request for information about their own personal information under section 7 of the Data Protection Act 1998).

1

http://www.ico.gov.uk/upload/documents/library/freedom_of_information/detailed_specialist_guides/awareness_guidance_22_vexatious_and_repeated_requests_final.pdf

A magyar jogrendszerben nincs olyan szabály, amely tiltaná közérdekű adatok igénylésekor általában a valós identitás elfedését. Sem a büntető törvénykönyv, sem a szabálysértési törvény egyetlen tényállása nem valósul meg ezzel.

Mindebből arra a következtetésre jutunk, hogy álnéven közérdekű adatot igényelni nem jogellenes.

V.

Külön értelmezést igényel a tisztviselők személyes adatainak kezelése, amelyet a válaszok feltehetően tartalmaznak. Ezek a törvény szerint közérdekből nyilvános adatok. Az Infotv. 26. § (2) bekezdése szerint:

(2) Közérdekből nyilvános adat a közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörében eljáró személy neve, feladatköre, munkaköre, vezetői megbízása, a közfeladat ellátásával összefüggő egyéb személyes adata, valamint azok a személyes adatai, amelyek megismerhetőségét törvény előírja. A közérdekből nyilvános személyes adatok a célhoz kötött adatkezelés elvének tiszteletben tartásával terjeszthetők.

A közérdekből nyilvános adatok megismerésére a törvény a közérdekű adatokra vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni:

A közérdekből nyilvános adatok megismerésére a közérdekű adatok megismerésére vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

Ezek az adatok is szabadon megismerhetők és kezelhetők, így a kutatási tervben közölt, véletlenszerű kóddal helyettesítésük is felesleges. Egyedül a nyilvánosságra kerülő kutatási eredményekben lehet szerepe, mert az a közérdekből nyilvános személyes adat terjesztését jelentené, amelyre a fent hivatkozott rendelkezés szerint alkalmazandó a célhoz kötöttség követelménye, és a tudományos kutatás eredményének az ismertetése már nem feltétlenül áll összefüggésben az adatkezelés eredeti céljával, hiszen a tudományos eredmények közléséhez nem szükséges az érintett tisztségviselők személyes adatainak a közlése.

Budapest, 2019. május 11.

Szabó Máté

szakmai igazgató

Társaság a Szabadságjogokért